

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

246

Polityka ekonomiczna

pod redakcją

Jerzego Sokołowskiego

Michała Sosnowskiego

Arkadiusza Żabińskiego

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2012

Recenzenci: Beata Filipiak, Kazimierz Krupa, Andrzej Miszczuk,
Krystyna Piotrowska-Marczak, Marzanna Poniatowicz,
Grażyna Wolska, Urszula Zagóra-Jonszta

Redakcja wydawnicza: Joanna Szynal, Aleksandra Śliwka

Redakcja techniczna i korekta: Barbara Łopusiewicz

Łamanie: Adam Dębski

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna na stronie www.ibuk.pl

Streszczenia opublikowanych artykułów są dostępne w międzynarodowej bazie danych
The Central European Journal of Social Sciences and Humanities <http://cejsh.icm.edu.pl>
oraz w The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon
http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawnictwa

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2012

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-209-3

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	11
Franciszek Adamczuk: Nowa strategia rozwoju Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa (ERN) – jej uwarunkowania i ewaluacja	13
Piotr Adamczyk: Wykorzystanie rekomendacji w procesie inwestowania na rynku akcji	24
Agata Balińska: Jakość jako determinanta konkurencyjności agroturystyki	34
Przemysław Borkowski: Rola studium wykonalności w ocenie ryzyka projektu infrastrukturalnego	43
Marta Czyż, Dariusz Cichoń: Wybrane zagadnienia gospodarowania nieruchomościami w procesie rozwoju zrównoważonego	53
Paulina Filip: Franczyza jako system współpracy i finansowania przedsiębiorstw	65
Małgorzata Fronczek: Znaczenie Rosji jako partnera handlowego Polski w latach 1995-2010	76
Marcin Gospodarowicz: Analiza stanu rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich w Polsce w latach 2006-2010	86
Jakub Górka, Patrycja Chodnicka: Prognoza rozwoju sieci bankomatów w Polsce	96
Anna Grabowska: Inwestycje na rynku sztuki jako narzędzie dywersyfikacji portfela inwestycyjnego w dobie kryzysów na rynkach finansowych..	106
Marianna Greta, Ewa Tomczak: Wspólna Polityka Rolna jako element dynamizowania i ochrony polskiego rolnictwa	115
Renata Grochowska: Budżet unijny jako gra interesów państw członkowskich na przykładzie Wspólnej Polityki Rolnej	125
Marcin Jurewicz: Decentralizacja systemu niemieckich izb handlowo-przemysłowych	134
Bogusław Kaczmarek, Ewa Tomczak: Wspólna Polityka Rolna a zmiany w funkcjonowaniu sektora produkcji pierwotnej w Polsce	142
Lidia Kaliszczak: Przesłanki i przejawy kształtowania klimatu sprzyjającego przedsiębiorczości na poziomie lokalnym	150
Renata Karkowska: Ryzyko systemowe – teoria i analiza przyczyn	160
Joanna Kenc: Efekty współpracy głównych miast województwa dolnośląskiego z ich miastami partnerskimi	170
Ewa Kołoszyc: Instrumenty zarządzania ryzykiem w rolnictwie po reformie Wspólnej Polityki Rolnej	179
Dorota Komorowska: Efektywność gospodarowania wybranych typów gospodarstw ekologicznych i konwencjonalnych	188

Elwira Leśna-Wierszołowicz: Problemy systemu zabezpieczenia emerytalnego w Polsce w kontekście skarg kierowanych do rzecznika ubezpieczonych w latach 2008-2011.....	199
Janusz Majewski: Pszczelarstwo w Polsce – wybrane problemy ekonomiczne.....	209
Dominika Malchar-Michalska: Rozwój polskiego rolnictwa w perspektywie roku 2030	219
Grażyna Mańczak: Bezpośrednie inwestycje zagraniczne a gospodarka Polski.....	229
Natalia Mańkowska: E-administracja a zdolność konkurencyjna gospodarki	240
Aneta Mazur-Jelonek, Anna Rychły-Lipińska, Agnieszka Sałek-Imińska, Monika Zajkowska: Restrukturyzacja jako sposób przeprowadzania zmian organizacyjnych na przykładzie Energa-Operator SA.....	250
Antoni Mickiewicz, Bogdan M. Wawrzyniak: Problematyka wielkoobszarowych gospodarstw rolnych w ustawodawstwie polskim	260
Danuta Miłaszewicz: Postępy w realizacji zrównoważonego rozwoju jako kryterium oceny polityki ekonomicznej	270
Andrzej Miszczuk: Społeczno-ekonomiczne powiązania transgraniczne regionu peryferyjnego (na przykładzie Polski Wschodniej)	280
Bartłomiej Moszoro: Znaczenie innowacyjności przedsiębiorstw w strategii zarządzania zmianą gospodarczą na poziomie regionalnym	291
Janusz Myszczyszyn: Przesłanki i ekonomiczne konsekwencje polityki protekcyjnej na przykładzie „unii żyta i żelaza”.....	300
Magdalena Olczyk: Zmiany strukturalne a konkurencyjność polskiego przemysłu	311
Artur Ostromęcki, Dariusz Zajac, Andrzej Mantaj: Wpływ zmian wybranych czynników produkcji na towarowość i strategię rozwoju gospodarstw rolnych	322
Mieczysław Piechnik: Aspekty infrastruktury regionalnej i jej wpływ na rozwój turystyki w makroregionie Polski Wschodniej w latach 2000-2010.....	333
Zbigniew Piepiora: Aktywna polityka przeciwdziałania skutkom klęsk żywiołowych w województwie zachodniopomorskim – aspekty finansowe	345
Wojciech Piontek: Implikacje teorii wyboru publicznego dla budowy gospodarki niskoemisyjnej i zasobooszczędnej.....	361
Zdzisław W. Puślecki: Zmiany we wzajemnych zależnościach w polityce rolnej między WTO i Unią Europejską.....	371
Marcin Ratajczak, Jan Wołoszyn, Ewa Stawicka: Koncepcja CSR w aspekcie pracowników na przykładzie przedsiębiorstw agrobiznesu z województwa mazowieckiego.....	381
Józef Rudnicki: Czy podział akcji maksymalizuje bogactwo akcjonariuszy?	391

Robert Rusielik, Michał Świtlyk, Artur Wilczyński: Efektywność publicznych uczelni technicznych w Polsce w latach 2007-2009	403
Iwona Salejko-Szyszczyk: Ewolucja barier prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych w Polsce	413
Anna Sieczko, Iлона Wyszyńska: Jakość usług w przedsiębiorstwie społecznym na przykładzie fundacji dzieciom „Zdążyć z Pomocą”	423
Magdalena Kinga Stawicka: Specjalne strefy ekonomiczne w Unii Europejskiej.....	434
Piotr Szajner: Wpływ reformy regulacji rynku cukru w UE na efektywność polskiego przemysłu cukrowniczego	444
Iwona Szczepaniak: Ocena poziomu samowystarczalności żywnościowej Polski w warunkach integracji i globalizacji gospodarczej	454
Piotr Szkudlarek: Polityka regionalna państwa w aspekcie budowy infrastruktury szerokopasmowej na przykładzie Polski Wschodniej.....	465
Paweł Szudra: Bariery lokalizacji małych przedsiębiorstw handlowych i usługowych.....	474
Agnieszka Ścianowska: Wpływ inwestycji współfinansowanych ze środków funduszu spójności na kształtowanie cen przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych.....	484
Arkadiusz Świadek, Marek Tomaszewski: Ewolucja aktywności innowacyjnej z perspektywy wielkości przedsiębiorstw w systemach regionalnych Polski.....	494
Marek Wigier: Efekty realizacji WPR w Polsce – doświadczenia i wyzwania w perspektywie do 2020 roku	504
Krzysztof Wiktorowski: Polityki i strategie rozwoju na tle systemu zarządzania rozwojem Polski.....	514
Tomasz Wojewodziec: Recesywne zachowania gospodarstw rolniczych prowadzonych przez przedsiębiorców ubezpieczonych w KRUS.....	523
Grażyna Wolska: Infrastruktura pocztowa w Polsce. Wybrane problemy badawcze	532
Agata Wójcik: Koszty i dochodowość polskich gospodarstw mlecznych należących do europejskiego stowarzyszenia producentów mleka w 2010 r.	542
Sabina Ząbek, Joanna Kott, Zdzisław Szalbierz: Analiza sytuacji ekonomiczno-finansowej PGE – Polskiej Grupy Energetycznej SA.....	552
Józef Stanisław Zegar: Konkurencyjność ekonomiczna <i>versus</i> konkurencyjność społeczna w rolnictwie.....	563

Summaries

Franciszek Adamczuk: New development strategy for Euroregion Neisse-Nisa-Nysa (ERN) – conditions and its evaluation.....	23
Piotr Adamczyk: Using the recommendations in investing process on the share market.....	33
Agata Balińska: Quality as a determinant of the competitiveness of rural tourism.....	42
Przemysław Borkowski: Feasibility study in the assessment of infrastructure project risk.....	52
Marta Czyż, Dariusz Cichoń: Selected aspects of property management in sustainable development process.....	64
Paulina Filip: Franchising as a system of cooperation and financing of enterprises.....	75
Małgorzata Fronczek: The significance of Russia as Polish partner in foreign trade in years 1995-2010.....	85
Marcin Gospodarowicz: The analysis of enterprise development in rural areas in Poland in the years 2006-2010.....	95
Jakub Górka, Patrycja Chodnicka: Prediction of ATM network development in Poland.....	105
Anna Grabowska: Investments in the market of art as a way for the diversification of the investment portfolio in times of crises on the financial markets.....	114
Marianna Greta, Ewa Tomczak: Common agricultural policy as an element of actuating and protecting Polish agriculture.....	124
Renata Grochowska: European budget as a business game of Member States based on the Common Agricultural Policy's example.....	133
Marcin Jurewicz: Decentralization of the system of German chambers of commerce.....	141
Bogusław Kaczmarek, Ewa Tomczak: The Common Agricultural Policy and the changes in functioning of the original production's sector in Poland.....	149
Lidia Kaliszczak: Premises and manifestations of shaping the climate encouraging local entrepreneurship.....	159
Renata Karkowska: Systemic risk – theory and analysis of reasons.....	169
Joanna Kenc: The effects of town twinning cooperation of the main cities of Lower Silesia Voivodeship.....	178
Ewa Kołoszyc: Risk management tools in agriculture after the reform of the CAP.....	187
Dorota Komorowska: Management efficiency of the selected types of organic and conventional farms.....	198

Elwira Leśna-Wierszółowicz: Problems of the protection of pension system in Poland in the context of complaints referring to the Insurance Ombudsman between 2008 and 2011	208
Janusz Majewski: Beekeeping in Poland – selected economic problems.....	218
Dominika Malchar-Michalska: The development of Polish agricultural sector in the perspective of the year 2030	228
Grażyna Mańczak: Foreign direct investments and Polish economy	239
Natalia Mańkowska: E-government and competitive ability of the economy	249
Aneta Mazur-Jelonek, Anna Rychły-Lipińska, Agnieszka Salek-Imińska, Monika Zajkowska: Restructuring as a form of implementation of organizational changes on the basis of Energa-Operator SA	259
Antoni Mickiewicz, Bogdan M. Wawrzyniak: Issues of multi-territorial farms in Polish legislation	269
Danuta Miłaszewicz: Progress towards sustainable development as a criterion of economic evaluations	279
Andrzej Miszczuk: Socio-economic transborder links of peripheral region (on the example of eastern Poland).....	290
Bartłomiej Moszoro: The importance of innovation of enterprises in the strategy of economic change management at the regional level	299
Janusz Myszczyzyn: Reasons and economic consequences of protectionist policy on the example of the “union of rye and iron”	310
Magdalena Olczyk: Structural changes and competitiveness in the Polish industry	321
Artur Ostromięcki, Dariusz Zając, Andrzej Mantaj: Influence of change of chosen factors of production on the marketability and strategies of development of agricultural holdings	332
Mieczysław Piechnik: Aspects of regional infrastructure and its impact on the development of tourism in the macroregion of eastern Poland in the years 2000-2010.....	344
Zbigniew Piepiora: Active policy of natural disasters prevention in West Pomeranian Voivodeship – financial aspects	360
Wojciech Piontek: Implications of the public good theory for the creation of low carbon and resource-efficient economy.....	369
Zdzisław W. Puślecki: Changes in mutual interdependence between the WTO and the European Union in the agricultural policy	380
Marcin Ratajczak, Jan Wołoszyn, Ewa Stawicka: Concept of CSR in the aspect of employees on the example of agribusiness enterprises from Mazowieckie Voivodeship.....	390
Józef Rudnicki: Do stock splits maximize shareholders’ wealth?.....	402
Robert Rusielik, Michał Świtlyk, Artur Wilczyński: Efficiency of public technical universities in Poland in 2007-2009.....	412

Iwona Salejko-Szyszcak: The evolution of the privatization barriers of public enterprises in Poland.....	422
Anna Sieczko, Iłona Wyszynska: Quality of services delivered by non-government organisations based on an example of charity for children „Zdążyć z Pomocą”	433
Magdalena Kinga Stawicka: Special economic zones in the European Union	443
Piotr Szajner: Impact of the EU sugar market reform on the efficiency of Polish sugar industry	453
Iwona Szczepaniak: Assessment of the level of food self-sufficiency of Poland in the conditions of economic integration and globalization.....	464
Piotr Szkudlarek: Regional policy of the state in the context of construction of broadband infrastructure on the example of eastern Poland.....	473
Paweł Szudra: Barriers of location of small trading and service companies .	483
Agnieszka Ścianowska: The influence of the investments cofinanced from the Coherency Fund sources on the price policy of water-sewage companies	493
Arkadiusz Świadek, Marek Tomaszewski: Evolution of innovative activity from the perspective of size of companies in regional systems in Poland .	503
Marek Wigier: Effects of the CAP in Poland – experiences and challenges in the perspective to 2020	513
Krzysztof Wiktorowski: Development policies and strategies against the background of the system of development management of Poland.....	522
Tomasz Wojewodziec: Recessive behaviors of farms run by entrepreneurs insured by KRUS.....	531
Grażyna Wolska: Postal infrastructure in Poland. Selected research problems.....	541
Agata Wójcik: Costs and profitability of Polish dairy farms belonging to the European Dairy Farmers in 2010.....	551
Sabina Ząbek, Joanna Kott, Zdzisław Szalbierz: Analysis of economic and financial situation of PGE SA	562
Józef Stanisław Zegar: Economic competitiveness versus social competitiveness in agriculture.....	573

Bogusław Kaczmarek

Uniwersytet Łódzki

Ewa Tomczak

Politechnika Łódzka

WSPÓLNA POLITYKA ROLNA A ZMIANY W FUNKCJONOWANIU SEKTORA PRODUKCJI PIERWOTNEJ W POLSCE

Streszczenie: W opracowaniu podjęto problematykę przyszłości Wspólnej Polityki Rolnej. Ponieważ rolnictwo stanowi kluczowy sektor gospodarski polskiej Wspólnej Polityki Rolnej, traktowana jest w Polsce, jako jedna z najistotniejszych polityk wspólnotowych. W opracowaniu szczególną uwagę zwrócono na długookresowe prognozy sektora rolnego, a także kombinację, złożoność oraz przyszły kształt instrumentów Wspólnej Polityki Rolnej.

Słowa kluczowe: Wspólna Polityka Rolna, gospodarka, rolnictwo.

1. Wstęp

Wspólna Polityka Rolna Unii Europejskiej jest jedną z najistotniejszych polityk wspólnotowych, funkcjonującą od samego początku procesów integracyjnych w Europie Zachodniej. Ma ona kluczowy wpływ na sytuację gospodarczą państw członkowskich oraz stanowi wyznacznik i swoisty katalizator rozwoju europejskiego rolnictwa. Kreuje również stosunki zewnętrzne Wspólnot w dziedzinie gospodarki żywnościowej.

Rolnictwo stanowi kluczowy sektor gospodarki polskiej, zatem z punktu widzenia problemów ekonomicznych państwa polskiego znajomość zasad polityki rolnej, długookresowych prognoz, a także czynników determinujących jej kształt jest niezwykle istotna. Ważna jest również świadomość, że ze względu na istniejące trendy w światowej gospodarce żywnościowej, rola i znaczenie nowoczesnego, zaawansowanego technologicznie rolnictwa państw członkowskich UE będą coraz ważniejsze. Celem niniejszego opracowania jest ukazanie konieczności stosowania umiarkowanego interwencjonizmu w sektorze rolnym, a także podkreślenie roli, jaką odgrywać będzie europejski sektor produkcji pierwotnej w przyszłości gospodarki światowej.

2. Przyczyny interwencji na wspólnotowym rynku rolnym

Po II wojnie światowej rolnicze regiony państw europejskich borykały się z wieloma problemami. Jednym z nich była silnie rozdrobniona struktura agrarna gospodarstw oraz bardzo niska dochodowość rolników. Ponadto słabością rolnictwa europejskiego była różnorodność polityk rolnych poszczególnych państw. Przed wprowadzeniem postanowień traktatu rzymskiego państwa europejskie miały własne, często bardzo odmienne polityki rolne bądź też takiej polityki w ogóle nie realizowały.

Rolnictwo jest sektorem wyjątkowym – w tym znaczeniu, że charakteryzuje się cechami, których przemysł nie posiada, a które powodują, że interwencja państwa jest konieczna. Niska elastyczność popytu i podaży produktów rolnych wpływa na czas dostosowań rynkowych. Doprowadzenie do równowagi między popytem a podażą zabiera więcej czasu na rynku rolnym niż przemysłowym i praktycznie zawsze wymaga interwencji państwa¹. Niestabilność rolnictwa to kolejny powód uzasadniający taką interwencję. Bez niej zwiększa się ryzyko prowadzenia działalności rolniczej i utrudnione jest podejmowanie jakichkolwiek decyzji inwestycyjnych.

Głównym celem utworzenia wspólnego rynku produktów rolnych było umożliwienie ich swobodnego przepływu między krajami członkowskimi i zwiększenie szans wzrostu sprzedaży produktów najbardziej konkurencyjnych pod względem jakości, ceny i innych warunków sprzedaży. Wspólny rynek produktów rolnych miał więc spowodować wystąpienie efektu kreacji handlu².

Cele i zasady, tworzące wyjściowy model Wspólnej Polityki Rolnej Wspólnot Europejskich, wywarły silny wpływ na jej funkcjonowanie. W sposobie ich stosowania od lat zachodzą jednak zmiany, zarówno takie, które określane są mianem reform, jak i takie, które dotyczą tylko podstawowych parametrów w krótkim okresie³.

3. Długoterminowe prognozy dla rolnictwa

Określając przyszłość WPR i jej wpływ na rolnictwo w Polsce, należy odnieść się do światowych trendów zmian tego sektora gospodarki. Światowe rynki rolne zależne są od wielu czynników. Prawdą jest, iż sytuacja europejskiego rolnictwa jest determinowana skutkami globalizacji, liberalizacji handlu produktami rolnymi, procesami demograficznymi, postępem technologicznym oraz uwarunkowaniami

¹ A. van Mourik, *Wspólna Polityka Rolna: historia, zasady funkcjonowania, reformy*, Instytut Europejski w Łodzi, Łódź 1998, s. 16.

² U. Płowiec, *Unia Europejska a Polska*, WSUiB LAM, Warszawa 2002, s. 137.

³ M. Ciepłowska, *Wspólna Polityka Rolna Unii Europejskiej*, [w:] *Polska – Unia Europejska. Problemy prawne i ekonomiczne*, red. K. Gawlikowska-Hueckel, FRUG, Gdańsk 1999, s. 19.

środowiskowymi⁴ i klimatycznymi. Proces globalizacji determinuje rozwój korporacji transnarodowych, co prowadzi do narastania nierówności w podziale dochodu narodowego i ogranicza stabilizacyjną i alokacyjną funkcję państwa w zakresie polityki fiskalnej.

Naukowcy od lat prowadzą dyskusję na temat przyszłego kształtu globalnego rynku rolno-spożywczego. W literaturze przedmiotu można spotkać się z kilkoma tzw. megatrendami, mogącymi mieć największy wpływ na kształt Wspólnej Polityki Rolnej⁵. Jednym z nich jest globalizacja oraz wiążący się z nią rozpad związków podaź – popyt – cena, a także przejęcie przez korporacje roli kreowania struktury popytu. Wśród innych trendów mających wpływ na przyszłą politykę wyróżnia się szybkość zjawisk ekonomicznych, wzrost liczby ludności oraz zmniejszanie różnic rozwojowych pomiędzy krajami rozwiniętymi a rozwijającymi się⁶.

W literaturze przedmiotu na temat przyszłości Wspólnej Polityki Rolnej pojawia się również termin mikroekonomicznej globalizacji rolnictwa. Zjawisko to doprowadzi do powszechnej liberalizacji przepływu produktów rolnych, technologii, kapitału, pracy oraz wzorców konsumpcji. Rolnictwo z obecnego układu współdziałających i konkurencyjnych podmiotów przekształci się w układ zależny od globalnych koncernów spożywczych. Oznaczać to będzie postępujące monopolizowanie produkcji dystrybucji produktów rolnych oraz odrolnianie gruntów⁷. Potrzeby żywnościowe zaspokajane będą przez nieliczne, bardzo wydajne farmy, przy rosnącym zubożeniu i marginalizacji większości gospodarstw rolnych. Doprowadzi to do trwałych i niekorzystnych zmian w strukturze produkcji rolnej oraz do ograniczenia jej różnorodności. Efektem takiego stanu będzie również obniżenie dochodów ludności rolniczej.

Ekonomiści zajmujący się przyszłością sektora produkcji pierwotnej sądzą, iż najbardziej możliwy jest scenariusz konkurencji w wymiarze międzynarodowym, przy założeniu globalnej standaryzacji jakości i konsumpcji. Zakłada on produkcję żywności jedynie przez tych rolników, którzy robią to najtaniej, a w sytuacji niedostatku żywności w którymś z państw będzie ona sprowadzana z państw posiadających nadwyżki produkcji rolnej. W ten sposób powstaje obraz rynku o doskonałej konkurencji, malejących cenach i rosnącej efektywności produkcji.

⁴ E. Quillérou, R. Fraser, I. Fraser, *Farmer compensation and its consequences for environmental benefit provision in the higher level stewardship scheme*, „Journal of Agricultural Economics” 2011, no. 62, s. 330-339.

⁵ C. Ragasa, S. Thornsbery, S. Joshi, *Are food certification costs misestimated? Exporter-perspective on the European standard*, „Journal of Agricultural Economics” 2011, no. 62, s. 669-689.

⁶ *Polska wizja Wspólnej Polityki Rolnej po 2013 roku*, materiały pokonferencyjne, Departament Programowania i Analiz, ARiMR, „Biuletyn Informacyjny” nr 1-2/2009 (127), Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi i Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Warszawa 2009, s. 11.

⁷ A. Czyżewski, A. Poczta-Wajda, A. Sapa, *Globalne uwarunkowania rynków rolnych*, [w:] *Polityka Rolna Unii Europejskiej*, Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, Departament Polityki Integracyjnej, Warszawa 2008, s. 8.

Jednakże wizja gospodarki żywnościowej ukrytej za fasadą tzw. wolnego rynku, prowadzi do dysproporcji strukturalnych, burzących równowagę ekonomiczną i społeczną w skali światowej. Stąd regulacje instytucjonalne będą odgrywać coraz większą rolę w procesie poprawy sytuacji dochodowej producentów rolnych. A zatem powstałe w wyniku mechanizmu globalizacji i liberalizacji rynku rolnego dysproporcje strukturalne niwelowane będą dzięki bardziej wysublimowanym i precyzyjnie zaadresowanym instrumentom interwencyjnym⁸. Tak zarysowana prognoza stanowi, zdaniem autorów, wyzwanie dla Wspólnotowej Polityki Rolnej, gdyż bez aktywnej polityki finansowej Unii Europejskiej nie będzie możliwy efektywny, zrównoważony i wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich państw członkowskich, w tym i Polski.

4. Czynniki determinujące kształt WPR

Prognozy zakładają, że interwencja Unii Europejskiej oparta będzie nadal na transferach budżetowych podnoszących dochodowość gospodarstw rolnych, co jest istotnym czynnikiem rozwoju sektora produkcji pierwotnej. Jednocześnie wymogi Światowej Organizacji Handlu będą zmieniać kierunki tej pomocy. Przewiduje się, iż możliwe będzie jedynie wspieranie działań pozwalających na różnicowanie dochodów gospodarstw rolnych i uzupełnianie ich działalnością pozarolniczą. Dzięki temu rolnictwo będzie spełniało nowe funkcje związane z dostarczaniem alternatywnych źródeł energii, dóbr publicznych oraz z ochroną krajobrazu wiejskiego⁹.

Kolejnym czynnikiem determinującym Wspólną Politykę Rolną w skali globalnej są zmiany demograficzne i związane z nimi wzrost światowego popytu na żywność. Chodzi tutaj o wzrastający popyt krajów rozwijających się¹⁰. Wyżywienie rosnącej liczby ludności wymagać będzie wzrostu produktywności poprzez zastosowanie osiągnięć postępu technologicznego, który jednak może implikować pewne zagrożenia dla człowieka i środowiska naturalnego¹¹. W wyniku wzrostu cen żywności miliardowi ludzi na świecie grozi głód, a dwóm miliardom – niedożywienie. Szacuje się, że aby w 2050 roku wyżywić ludność świata, produkcja żywności dla ludzi i paszy dla zwierząt musi się podwoić¹².

Szacuje się również, iż zwiększona produkcja żywności oraz ekstensyfikacja wykorzystania zasobów ziemi doprowadzą do powiększenia światowych obszarów

⁸ Tamże, s. 10-11.

⁹ Tamże, s. 30-32.

¹⁰ T. Kätterer, O. Andrén, *Long-term agricultural field experiments in Northern Europe: analysis of the influence of management on soil carbon stocks using the ICBM model*, Department of Soil Sciences, SLU, P.O. Box 7014, Uppsala 1999, s. 54.

¹¹ A. Czyżewski, A. Poczta-Wajda, A. Sapa, wyd. cyt., s. 31-32.

¹² E. Kaca, L. Łabędzki, Z. Wasilewski, *Środowiskowe uwarunkowania Wspólnej Polityki Rolnej*, [w:] *Polityka Rolna Unii Europejskiej*, Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, Departament Polityki Integracyjnej, Warszawa 2008, s. 115.

upraw o 10% do roku 2030¹³. Oznacza to kolejne straty w siedliskach naturalnych, a zatem wiele znanych dziś gatunków roślin i zwierząt będzie zagrożonych wyginięciem¹⁴. Co więcej, przez niewłaściwe gospodarowanie zasobami pogłębiać się będą niedobory wody oraz coraz silniej zachodzić będą zmiany klimatyczne. Liczba ludzi zamieszkujących obszary dotknięte poważnymi brakami wody ma się zwiększyć w roku 2030 o kolejny miliard i osiągnąć liczbę ponad 3,9 mld¹⁵.

Wzrost emisji gazów cieplarnianych natomiast (o 37% do roku 2030 i o 52% do roku 2050) doprowadzi do podniesienia temperatury na Ziemi o 1,7-2,4 stopnia w 2050 roku. W konsekwencji doprowadzi to do nasilenia się fal upałów, suszy, sztormów i powodzi oraz do towarzyszących im poważnych szkód w infrastrukturze i do zniszczeń upraw rolnych. Jednocześnie gwałtownie wzrośnie ilość substancji chemicznych wytwarzanych między innymi przez sektor rolny. Przewiduje się, iż będzie to miało wpływ na gwałtowny wzrost śmiertelności i chorób zarówno ludzi, jak i zwierząt¹⁶.

Z powyższych informacji można wysnuć wniosek, że sektor rolny w znacznej mierze przyczynia się do degradacji środowiska naturalnego. Dlatego też Wspólna Polityka Rolna zakłada, iż rolnictwo, ograniczając swój negatywny wpływ, będzie jednocześnie realizowało założenia polityki ochrony środowiska.

Zgodnie z konkluzjami Rady Europejskiej z posiedzenia w Göteborgu¹⁷ (15-16 czerwca 2001 r.) dobre wyniki gospodarcze państw członkowskich muszą iść w parze ze zrównoważonym wykorzystaniem zasobów naturalnych, zrównoważonymi poziomami odpadów, utrzymaniem różnorodności biologicznej, ochroną ekosystemów oraz z zapobieganiem pustynnieniu¹⁸. Aby sprostać tym wyzwaniom, Wspólna Polityka Rolna jako jeden ze swych celów powinna brać przyczynienie się do osiągnięcia zrównoważonego rozwoju, zwiększając jednocześnie nacisk na wsparcie zdrowych produktów wysokiej jakości, metod produkcji zachowujących równowagę środowiska naturalnego, obejmujących produkcję prowadzoną metodami ekologicznymi, surowce odnawialne i ochronę różnorodności biologicznej¹⁹.

Jednym ze sposobów realizacji polityki ochrony środowiska może być na przykład zastąpienie tradycyjnych źródeł energii biopaliwami. Ich wytwarzanie postrzegane jest przez Unię Europejską dwojako. Przede wszystkim produkcja biopaliw

¹³ E.L. Molua, *Climatic trends in Cameroon: implications for agricultural management*, „Inter-Research” 2006, vol. 30, s. 255-262.

¹⁴ A. Czyżewski, A. Poczta-Wajda, A. Sapa, wyd. cyt., s. 24-25.

¹⁵ Tamże, s. 25.

¹⁶ Tamże.

¹⁷ Decyzja Rady Unii Europejskiej z dn. 20 lutego 2006 r. w sprawie strategicznych wytycznych Wspólnoty dla rozwoju obszarów wiejskich (okres programowania 2007-2013), 2006/144/WE, s. 2.

¹⁸ J. Abildtrup, M. Gylling, *Climate Change and Regulation of Agricultural Land Use: a Literature Survey on Adaptation Options and Policy Measures*, Danish Institute of Agricultural and Fisheries Economics, 2001, s. 14.

¹⁹ S.J. Attwood i in., *Do arthropod assemblages display globally consistent responses to intensified agricultural land use and management?*, „Global Ecology and Biogeography” 2008, s. 585.

uznawana jest za panaceum na ograniczoność zasobów naturalnych i konieczność zdywersyfikowania źródeł energii²⁰. Z drugiej zaś strony stanowi ona element strategii rozwoju obszarów wiejskich, tworzenia nowych miejsc pracy i redukcji biedy.

Ponadto sektor rolny – dzięki ograniczeniu wycinki lasów, realizacji strategii zalesiania oraz poprawie w zarządzaniu pastwiskami i łąkami – mógłby w znaczny sposób przyczynić się do redukcji zawartości dwutlenku węgla w atmosferze²¹. Aby jednak wprowadzić w życie takie działania, należy zapewnić odpowiednie fundusze na ich cel. Realizacja założeń przyszłej Wspólnej Polityki Rolnej z powodu ogromnego zapotrzebowania finansowego odcisnie swoje piętno na niemal wszystkich politykach finansowanych z budżetu Unii²².

5. Podsumowanie

Podsumowując powyższe rozważania, należy stwierdzić, iż na ewolucję Wspólnej Polityki Rolnej wpływa suma czynników zewnętrznych o charakterze ekonomicznym, politycznym i społecznym²³. Do czynników ekonomicznych zaliczyć można: ciągle występujący dysparytet dochodów ludności wiejskiej w stosunku do ludności miejskiej, duży stopień uzależnienia od jednej działalności gospodarczej, specyfikę ekonomiczną gospodarki rolnej. Wśród czynników społecznych wyróżnia się: postępujący proces starzenia się ludności wiejskiej, wyludnianie się części obszarów wiejskich, wyższy od średniej poziom bezrobocia, gorsze warunki dostępu do podstawowych usług cywilizacyjnych i kulturowych. Wśród czynników środowiskowych natomiast wymienia się: potrzebę utrzymania zróżnicowania krajobrazowo-środowiskowego oraz konieczność ograniczenia negatywnego wpływu działalności rolniczej na środowisko.

Do zwalczania negatywnego wpływu wymienionych czynników służyć mają dwa fundusze unijne, powstałe na potrzeby bieżącej perspektywy finansowej (lata 2007-2013): nieco zmieniony Europejski Fundusz Gwarancji Rolnej (przejmujący zakres działań sekcji gwarancji Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej) oraz zupełnie nowy Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (zastępujący i uzupełniający zakres działań sekcji Orientacji Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej). Bieżąca polityka rozwoju obszarów

²⁰ L. Xu, N. Liang, Q. Gao, *An Integrated Approach for Agricultural Ecosystem Management*, Chinese Academy of Science, Beijing 2008, s.1

²¹ H. Wiggering i in., *The environmental effects of global changes on northeast central Europe in the case of non-modified agricultural management*, „The Official Journal of the International Association for Landscape Ecology”, Landscape Online 4, 2008, s. 12.

²² Z.W. Puślecki, *Uwarunkowania finansowe rozwoju WPR po 2013 roku*, „Polityka Rolna Unii Europejskiej”, Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, Departament Polityki Integracyjnej, Warszawa 2008, s. 79.

²³ S. Szumski, *Wspólna Polityka Rolna Unii Europejskiej*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2007, s. 59.

wiejskich zgodnie z art. 9 Rozporządzenia (WE) nr 1698/2005 wynika z przyjętych strategicznych wytycznych Wspólnoty. Skupia się ona na czterech kluczowych obszarach: gospodarce rolno-spożywczej, ochronie środowiska oraz gospodarce w szerszym znaczeniu i ludności wiejskiej²⁴.

Analizując kierunki zmian we Wspólnej Polityce Rolnej i polityce wobec obszarów wiejskich, można stwierdzić, iż wsparcie dla unijnego rolnictwa zaczyna przybierać coraz bardziej zintegrowaną formę. Wachlarz instrumentów staje się szerszy i bardziej przejrzysty, a jednocześnie lepiej dostosowany do obecnych warunków i potrzeb rolnictwa w poszczególnych krajach UE. Silniej związane i uzupełniające się działania gwarancji rolnej i rozwoju obszarów wiejskich mają pozwolić rolnikom na bardziej swobodny wybór i elastyczniejsze podejście do planowania ścieżki rozwoju gospodarstwa, a także lepsze wykorzystanie potencjału gospodarstw.

Literatura

- Abildtrup J., Gylling M., *Climate Change and Regulation of Agricultural Land Use: a Literature Survey on Adaptation Options and Policy Measures*, Danish Institute of Agricultural and Fisheries Economics, 2001.
- Attwood S.J. i in., *Do Arthropod Assemblages Display Globally Consistent Responses to Intensified Agricultural Land Use and Management?*, *Global Ecology and Biogeography* 2008.
- Cieplewska M., *Wspólna Polityka Rolna Unii Europejskiej*, [w:] *Polska – Unia Europejska. Problemy prawne i ekonomiczne*, red. K. Gawlikowska-Hueckel, FRUG, Gdańsk 1999.
- Czyżewski A., Poczta-Wajda A., Sapa A., *Globalne uwarunkowania rynków rolnych*, „Polityka Rolna Unii Europejskiej”, Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, Departament Polityki Integracyjnej, Warszawa 2008.
- Decyzja Rady Unii Europejskiej z dn. 20 lutego 2006 r. w sprawie strategicznych wytycznych Wspólnoty dla rozwoju obszarów wiejskich (okres programowania 2007-2013), 2006/144/WE.
- Jakinda Otieno D., *WTO negotiations on agriculture and developing countries*, „Journal of Agricultural Economics” 2009, no. 60.
- Kaca E., Łabędzki L., Wasilewski Z., *Środowiskowe uwarunkowania Wspólnej Polityki Rolnej*, „Polityka Rolna Unii Europejskiej”, Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, Departament Polityki Integracyjnej, Warszawa 2008.
- Kätterer T., Andrén O., *Long-term agricultural field experiments in Northern Europe: analysis of the influence of management on soil carbon stocks using the ICBM model*, Department of Soil Sciences, SLU, P.O. Box 7014, Uppsala 1999.
- Molua E.L., *Climatic trends in Cameroon: implications for agricultural management*, „Inter-Research” 2006, vol. 30.
- Mourik A. van, *Wspólna Polityka Rolna: historia, zasady funkcjonowania, reformy*, Instytut Europejski w Łodzi, Łódź 1998.
- Plowiec U., *Unia Europejska a Polska*, WSUiB LAM, Warszawa 2002.

²⁴ D. Jakinda Otieno, *WTO negotiations on agriculture and developing countries*, „Journal of Agricultural Economics” 2009, no. 60, s. 472-473.

- Polska wizja Wspólnej Polityki Rolnej po 2013 roku*, materiały pokonferencyjne, Departament Programowania i Analiz, ARiMR, „Biuletyn Informacyjny” nr 1-2/2009 (127), Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi i Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Warszawa 2009.
- Puślecki Z.W., *Uwarunkowania finansowe rozwoju WPR po 2013 roku*, „Polityka Rolna Unii Europejskiej”, Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, Departament Polityki Integracyjnej, Warszawa 2008.
- Quillérou E., Fraser R., Fraser I., *Farmer compensation and its consequences for environmental benefit provision in the higher level stewardship scheme*, „Journal of Agricultural Economics” 2011, no. 62.
- Ragasa C., Thornsbury S., Joshi S., *Are food certification costs misestimated? Exporter-perspective on the European standard*, „Journal of Agricultural Economics” 2011, no. 62.
- Szumski S., *Wspólna Polityka Rolna Unii Europejskiej*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2007.
- Wiggering H. i in., *The environmental effects of global changes on northeast central Europe in the case of non-modified agricultural management*, „The Official Journal of the International Association for Landscape Ecology”, Landscape Online 4, 2008.
- Xu L., Liang N., Gao Q., *An Integrated Approach for Agricultural Ecosystem Management*, Chinese Academy of Science, Beijing 2008.

THE COMMON AGRICULTURAL POLICY AND THE CHANGES IN FUNCTIONING OF THE ORIGINAL PRODUCTION'S SECTOR IN POLAND

Summary: The range of problem taken up in the elaboration is connected with a future of the Common Agricultural Policy. Because of the fact that agricultural sector is the main sector of Polish economy, the Common Agricultural Policy is treated in Poland as one of the most important and crucial European policies. In the elaboration a special attention is paid to the long-term forecasts for agricultural sector and the combination, complexity and shape of the Common Agricultural Policy's instruments.

Keywords: Common Agricultural Policy, economy, agriculture.